

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

นักการเมืองท้องถิ่นสตรี กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

Local Politician Women: A Case Study of Local Administration in Lampang Province

กุลธิดา สิงห์สี (Kultida Singsee)*

ตระกูล มีชัย (Trakoon Meechai)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภูมิหลังและปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเข้าสู่การเมืองระดับท้องถิ่น 2) รูปแบบการใช้อำนาจการรักษานักการเมืองท้องถิ่นสตรี 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการใช้อำนาจการใช้อำนาจและการรักษานักการเมืองท้องถิ่นสตรี

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปอธิบายเชิงการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1) นักการเมืองสตรีมีภูมิหลังและปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นที่ต่างกัน 2) รูปแบบของการใช้อำนาจพบว่าผู้บริหารสตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นหลักและมักจะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน 3) การรักษานักการเมืองสตรีมีรูปแบบในการรักษานักการเมืองที่คล้ายคลึงกันคือการสนับสนุนผู้สมัครในกลุ่มของตนให้ได้รับการเลือกตั้งจึงฝ่ายตรงข้ามเข้ามาเป็นพรรคพวก การสร้างความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่นและบุคคลองค์กรทั้งภายในและภายนอกองค์กร การลงพื้นที่และตอบสนองความต้องการของประชาชนและกลุ่มต่างๆ และการสร้างภาพพจน์ที่ดีของผู้นำ 4) ผลการเปรียบเทียบพบว่านักการเมืองสตรีมีรูปแบบการใช้อำนาจและการรักษานักการเมืองคล้ายคลึงกันแต่มีรูปแบบการเข้าสู่อำนาจที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ นักการเมืองสตรี การเมืองท้องถิ่น อำนาจทางการเมือง

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย e-mail qooza_zz@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ตระกูล มีชัย ภาควิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย e-mail trakoon.m@chula.ac.th

Abstract

The aim of this research was to study 1) the backgrounds and factors supporting the entering to power of local woman politicians 2) the forms of exercising and maintaining of power and 3) the comparison of the forms of entering, practicing and maintaining of power.

The study was a qualitative research employing the methodology of document analysis, observations and in-depth interviews as the major instruments for collecting data. This analysis description Research aimed to describe the process of causes by studying the relevant documents and interviewing the residents.

The findings showed that 1) backgrounds and factors supporting the entering to power of the local woman politicians were dissimilar 2) the form of exercising power found that woman leaders mainly had the power to decision-making and usually provided opportunities for all parties to be involved in the work 3) the preservation of political power of local woman politicians was by supporting group members to be elected, building relationships with local politicians, subordinates and organizations both inside and outside the organizations, responding to the people's needs and building image and 4) the results of comparison found the local woman politicians had similar form for using and maintaining power but different form for entering to the power.

Keywords: Local politician women, Local Politics Political Power

บทนำ

ความเชื่อทางสังคมที่แตกต่างทางกายภาพและชีวภาพระหว่างชายและหญิงที่มีมาแต่ยาวนานนั้นเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมในสังคมแบ่งแยกความเป็นหญิงและชายออกจากกันทั้งวิถีทางแห่ง การปฏิบัติ ตามมาตรฐานของวัฒนธรรมประเพณีและหน้าที่ในสังคมเศรษฐกิจและในระดับครอบครัว สำหรับประเทศไทยแม้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองและการปกครอง นับตั้งแต่สมัยโบราณนั้นจะไม่เปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ เช่นเดียวกับบุรุษ กล่าวคือ สตรีไทยถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางอย่างให้อยู่ในวงแคบ ๆ ประกอบกับขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ ทำให้สตรีถูกจำกัดบทบาทในทางการเมืองเป็นอย่างมาก แต่เมื่อเวลาต่อมาสังคมไทยเปิดโอกาสให้สตรีได้ แสวงหาความรู้และแสดงความสามารถมากขึ้น สตรีได้เรียนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมและเริ่มมีบทบาทนอก บ้านโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดยเฉพาะหลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 และได้ประกาศ สิทธิเสมอภาคทางการเมืองระหว่างบุรุษสตรีเป็นครั้งแรกโดยสตรีไทยมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง ได้ ทั้งนี้หมายความว่าสตรีก็เป็นพลเมืองคนหนึ่งของประเทศและเท่ากับว่าเป็นการยอมรับว่าบุรุษสตรีมีความเท่าเทียม กันทางการเมือง นับตั้งแต่บัดนั้นมาจึงได้มีการพยายามบัญญัติกฎหมายต่างๆ ที่รองรับเกี่ยวกับสิทธิสตรีเพื่อให้สตรีมีสถานภาพ ทางสังคมที่สูงขึ้น รวมทั้งการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับต่อๆ มาที่ได้มีการบัญญัติให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียม กันและกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย

สำหรับการดำเนินงานด้านสตรีในประเทศไทยนั้นได้มีการทำงานอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมาโดยได้ บรรลุประเด็นการพัฒนาสตรีเป็นครั้งแรกไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 ปัจจุบันประเทศไทย ได้มีแผนพัฒนาสตรีทั้งระยะสั้นและระยะยาวทั้งสิ้น 7 ฉบับ โดยเฉพาะแผนพัฒนาฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2550-2554) ได้มี การกำหนดยุทธศาสตร์ในการ เพิ่ม โอกาสการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การบริหารและส่งเสริมให้มี กฎหมายและมาตรการที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมืองการบริหารด้วย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการ พัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งเป็นกรอบพันธะการทำงานระหว่างประเทศโดยมี เป้าหมายในการพัฒนาคนและลดช่องว่างของการพัฒนา ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยมีการตั้งเป้าระยะเวลาที่ บรรลุผลที่แน่นอนในปี 2558 ซึ่งมีเป้าหมายหลักที่ 3 ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกดำเนินการส่งเสริมความเสมอภาค ระหว่างหญิงและชาย และการส่งเสริมบทบาทสตรีโดยรัฐบาลไทยได้เสนอต่อสหประชาชาติ ในการกำหนดเป้าหมายการ พัฒนาที่ทำนายไว้ว่าภายในช่วงปี 2545-2549 ประเทศไทยจะเพิ่มสัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภา องค์การบริหารส่วนตำบล และ ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในราชการส่วนกลางเป็น 2 เท่า ซึ่งการที่จะบรรลุ MDG Plus ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้นจะต้อง เพิ่มจำนวน ส.ส.หญิงให้เป็น 86 คน สว. หญิงเป็น 40 คน สมาชิก อบต. หญิงเป็น 17,166 คนและผู้บริหารระดับ 9-11 เป็น จำนวน 114 คน

แต่อย่างไรก็ตามจากการสำรวจในเอกสารของสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนาในปี 2548 พบว่า การบริหารและการเมืองในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นยังมีสัดส่วนของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นหรือในองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้ตั้งสัดส่วนไว้เป็นจำนวนมากแต่ก็ไม่ได้บรรลุตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังแสดงในตาราง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1 แสดงตำแหน่งร้อยละของการได้รับเลือกตั้งระหว่างเพศชายและหญิง ปี 2548

ตำแหน่ง	หญิง	ชาย	รวม	% หญิง
สมาชิกสภาจังหวัด	107	2,215	2,322	3.6
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด	9	66	75	12.0
สมาชิกสภาเทศบาล	720	10,167	10,887	6.6
นายกเทศมนตรี	76	1,068	1,144	6.6
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	8,591	119,003	127,594	6.7
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	301	6,335	6,636	4.4
กำนัน	205	6,760	6,965	2.9
ผู้ใหญ่บ้าน	3,069	64,240	67,309	4.6
สก.	11	59	70	15.7
สข.	54	305	359	15.4
รวม	13,143	210,218	223,361	5.88
	(5.88)	(94.12)		

ที่มา : สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, รายงานสถานการณ์สตรีไทยปี 2550 , หน้า 26.

สำหรับประเทศไทยเองทั้งหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ สถาบันต่าง ๆ ต่างก็ให้ความสำคัญและพยายามส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการเมืองท้องถิ่นทั่วประเทศพร้อมทั้งมีผลงานวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ทั้งงานที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการเข้าสู่การเมืองของสตรี การยอมรับบทบาททางการเมือง หรืออุปสรรคในการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรี จะเห็นได้ว่าเนื่องจากปัญหาการเข้าสู่การเมืองและการยอมรับบทบาททางการเมืองของสตรีทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นจากสถิติที่ผ่านมา ยังมีน้อย อีกทั้งปัญหาการกีดกันทางสังคมและการยอมรับบทบาททางการเมืองของสตรี จึงทำให้ผู้ศึกษาส่วนใหญ่สนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าวเป็นจำนวนมากเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสตรีให้เข้าสู่การเมืองและยอมรับบทบาททางการเมืองของสตรีเพิ่มมากขึ้น แต่ประเด็นที่น่าสนใจอีกด้านหนึ่งก็คือเมื่อสตรีได้เข้าสู่การเมืองแล้วจะมีวิธีการใช้อำนาจและรักษาอำนาจให้อยู่ในตำแหน่งให้ยาวนานได้อย่างไรภายใต้ระบบสังคมที่ไม่ส่งเสริมสตรีและปัจจัยอุปสรรคปัญหาด้านเพศ เพราะถึงแม้ว่าสตรีจะได้มีโอกาสเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นมากขึ้นแต่ก็ยังมีจำนวนน้อยที่จะสามารถดำรงตำแหน่งได้อย่างยาวนาน ดังนั้นนอกจากประเด็นการศึกษาปัจจัยการเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองสตรีแล้ว การศึกษารูปแบบการใช้อำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งที่สตรีมีเข้าไปมีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นทั้งในระดับตำแหน่งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นอยู่เป็นจำนวนมากโดยมีสตรีที่อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 11 คน และสตรีที่เป็นสมาชิกสภาอีกจำนวน 248 คน แม้ว่าจะมีผู้บริหารท้องถิ่นที่เป็นสตรีอยู่จำนวนไม่มาก แต่ผู้บริหารท้องถิ่นสตรีเหล่านี้ก็มีส่วนอุปสรรค

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

และได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นนักการเมืองท้องถิ่น และสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในปัจจัยการเข้าสู่การเมืองระดับท้องถิ่นของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เข้าสู่การเมืองและรูปแบบการใช้อำนาจและรักษาอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีมีรูปแบบการใช้และรักษาอำนาจอย่างไรเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งและสามารถดำรงอยู่ในตำแหน่งได้หลายสมัยและยังเป็นที่ยอมรับของประชาชน และรูปแบบในการเข้าสู่อำนาจ ใช้อำนาจและรักษาอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันหรือไม่อย่างอย่างไร เพื่อนำไปกระตุ้นและส่งเสริมให้สตรีเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยาวนานโดยเฉพาะการเมืองในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและปัจจัยการที่ส่งผลต่อเข้าสู่การเมืองระดับท้องถิ่นของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้อำนาจและการรักษาอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเข้าสู่อำนาจการใช้อำนาจและการรักษาอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักการเมืองท้องถิ่นสตรีที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารที่เข้าสู่ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่น้อยกว่า 3 สมัยและมีผลงานเป็นที่โดดเด่นและเป็นที่ยอมรับของประชาชนซึ่งได้แก่ นายกอบจ. ลำปาง นายกเทศบาลตำบลเกาะคา และนายก อบต. พิชัยโดยใช้ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ทั้ง 3 ท่านและอาศัยข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและ การสังเกตร่วมประกอบในการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภูมิหลังและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

จากผลการศึกษาพบว่านักการเมืองท้องถิ่นสตรีแต่ละคนมีภูมิหลังในการเข้ามาสู่การเมืองท้องถิ่นที่ต่างกัน เช่นการเริ่มจากการเป็นผู้นำในชุมชนมาก่อน การรู้จักกับนักการเมืองในท้องถิ่น หรือการมีญาติพี่น้อง สามี เป็นนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ก่อนแล้วเป็นพื้นฐาน ส่วนด้านปัจจัยในการส่งเสริมให้สตรีเข้าสู่การเมืองในระดับท้องถิ่นทั้ง 3 คนพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนดังนี้ 1) ปัจจัยแรกคือแรงจูงใจส่วนบุคคลของสตรีเองที่ต้องการเข้ามาพัฒนาท้องถิ่น 2) การเป็นบุคคลที่รู้จักและยอมรับของคนในชุมชน 3) อิทธิพลและบารมีของบิดา มารดา สามี ญาติพี่น้อง 4) อิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่นและ 5) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัวของนักการเมืองท้องถิ่น เช่น สถานะครอบครัว ฐานะการศึกษา อาชีพ

2. รูปแบบของการใช้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

รูปแบบของการใช้อำนาจในที่นี้หมายถึงการใช้อำนาจ 2 ด้านคือการใช้อำนาจทางการเมืองกับการใช้อำนาจทางการบริหาร สำหรับการใช้อำนาจทางการเมืองพบว่าผู้บริหารสตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นหลักและมีบทบาทในการเจรจาต่อรองกับสมาชิกมากที่สุดโดยเฉพาะบทบาทในการพิจารณาข้อบัญญัติงบประมาณ ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกสภาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มหรือทีมเดียวกันกับฝ่ายบริหารที่ผู้นำสตรีให้การสนับสนุนขึ้นมา ดังนั้นกลุ่มเหล่านี้จึงไม่ได้มีบทบาทที่แยกออกเป็นฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ อย่างชัดเจนแต่เป็นกลุ่มที่ฝ่ายบริหารสร้างขึ้น มาเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำงาน ทางการเมืองและเพื่อรักษาเสถียรภาพในการทำงานของตนเพราะในการทำงานนั้นฝ่ายบริหารจำเป็นต้องอาศัยเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือมติสนับสนุนในการทำงาน

ด้านการใช้อำนาจในการบริหารนั้นพบว่าผู้บริหารที่เป็นสตรีมีมักจะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน และเปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เช่น การให้เจ้าหน้าที่ร่วมคิดและเสนอร่วมโครงการ การให้ประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการกรรมกรฝ่ายต่างๆ เช่นคณะกรรมการรับเปิดของ สอบราคา คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ คณะกรรมการตรวจงานจ้าง รวมทั้งการเข้าร่วมประชุมเสนอแนะความคิดเห็น เป็นต้น ด้านการบริหารงานตามนโยบาย พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นสตรีหรือผู้นำท้องถิ่นสตรีมักให้ความสนใจในการพัฒนา ด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป็นหลักแม้ว่างบประมาณที่ใช้ในการพัฒนามากที่สุดคืองบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน แต่เมื่อพิจารณาจากด้านจำนวน โครงการแล้วพบว่าโครงการด้านสังคมและคุณภาพชีวิตมีมากกว่าร้อยละ 40 ของจำนวนโครงการทั้งหมดซึ่งโครงการส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาการส่งเสริมด้านสุขภาวะอนามัย สนับสนุนกลุ่มอาชีพ กิจกรรมเด็ก สตรี และเยาวชน เป็นต้น

3. การรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

จากการศึกษาพบว่าผู้นำสตรีมีรูปแบบในการรักษาอำนาจมีดังนี้

3.1 การสร้างฐานอำนาจโดยการสนับสนุนผู้สมัครในกลุ่มของตนให้ได้รับการเลือกตั้งเพื่อเข้ามาสนับสนุนการทำงาน

จากการศึกษานักการเมืองท้องถิ่นสตรีทั้ง 3 แห่งพบว่าส่วนใหญ่ฝ่ายบริหารและฝ่ายสภามักจะมาจากกลุ่มหรือทีมเดียวกัน ทั้งนี้เกิดจากการส่งผู้สมัครในนามกลุ่มของตนลงสมัครแข่งกับกลุ่มตรงข้ามเพื่อให้คนของตนเองได้เลือกตั้งโดยเฉพาะการช่วงชิงพื้นที่ที่มีฐานคะแนนเสียงที่สำคัญ โดยผู้สมัครที่อยู่ในทีมบริหารหรือสมาชิกในกลุ่มนั้นส่วนใหญ่จะเลือกจากผู้ที่เป็นอดีตผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ข้าราชการเกษียณอายุหรือบุคคลที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่เป็นที่ยอมรับเข้าร่วมทีมเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น นอกจากนั้นสมาชิกเหล่านี้ยังเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อไปทำกิจกรรมในชุมชน คอยคุมพื้นที่ คุมประชากร เป็นฐานคะแนนเสียงคอยดูแลงานต่างๆ ให้กับตนด้วย เมื่อสมาชิกกลุ่มของตนได้รับการเลือกตั้งเข้ามาแล้วผู้นำส่วนใหญ่ก็จะสนับสนุนคนของกลุ่มตนให้อยู่ในตำแหน่งที่สำคัญๆ เช่น ประธานสภา รองประธานสภา หรือการจัดตั้งให้เข้าไปร่วมเป็นคณะกรรมการต่างๆ ที่สำคัญในการทำงาน นอกจากนั้นผู้ที่ป็นหัวหน้ากลุ่มหรือผู้นำยังต้องคอยเป็นผู้ประสานผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มโดยการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปด้วยความพึงพอใจของสมาชิกในกลุ่ม เพราะถ้าหากเกิดข้อขัดแย้ง ในการจัดสรรผลประโยชน์ขึ้นแล้วก็จะส่งผลต่อการดำรงอยู่และสนับสนุนของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งถ้าหากปล่อยให้เกิดการแตกแยกของสมาชิกในกลุ่มขึ้นก็จะทำให้สมาชิกที่ไม่พอใจแยกตัวออกไปตั้งกลุ่มใหม่เพื่อกลับมาแข่งขันกับกลุ่มของตนเองได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

3.2 การจำกัดอิทธิพลของฝ่ายตรงข้ามโดยดึงเข้ามาเป็นพรรคพวก

เมื่อผู้นำได้เข้ามาสู่อำนาจแล้ววิธีการหนึ่งที่จะรักษาอำนาจไว้และได้รับเลือกกลับเข้ามาอีกครั้งหนึ่งก็คือการขจัดคู่แข่งทางการเมือง เช่น ในการเลือกตั้งเพื่อไม่ให้มีคู่แข่งทางการเมืองผู้นำบางคนก็มักจะใช้วิธีการดึงผู้สมัครที่คาดว่าจะลงรับสมัครเลือกตั้งแข่งกับตนเข้ามาร่วมทีมเพื่อไม่ให้มีคู่แข่งทางการเมืองหรือการดึงบุคคลที่มีอิทธิพลที่สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามเข้ามาร่วมทีมบริหาร โดยการใช้วิธีการเจรจาต่อรองให้ตำแหน่งเพื่อขจัดฐานเสียงของอีกฝ่ายหนึ่งและในการเลือกตั้งหากมีผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามได้รับเลือกตั้งติดเข้ามาในทีมแม้จะมีจำนวนไม่มากนัก เพื่อไม่ให้กลุ่มเหล่านั้นต่อต้านหรือคัดค้านการทำงานของตนผู้นำจึงมักจะใช้วิธีการสนับสนุนหรือ การดึงคนเหล่านั้นเข้ามาเป็นพรรคพวกโดยการเสนอผลประโยชน์ในการจัดสรรงบประมาณ เสนอตำแหน่งที่สำคัญๆ หรือมอบหมายให้เข้ามาร่วมงานในโครงการของฝ่ายตน เพื่อให้คนเหล่านั้นยอมรับกลายและเป็นคนในกลุ่มเดียวกับตน

3.3 การสร้างความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น ในระดับต่าง ๆ

การเข้าสู่การเมืองในระดับท้องถิ่นนั้นบางครั้งผู้สมัครจำเป็นต้องอาศัยฐานคะแนนเสียงของนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองในระดับท้องถิ่นในระดับต่างๆ ในการสนับสนุน ลงสมัครรับเลือกตั้ง เช่น การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการหาเสียง หักคะแนน หรืออิทธิพลบารมีของนักการเมืองในท้องถิ่นในการช่วยหาเสียง โดยเฉพาะการเลือกตั้งท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่เช่นในระดับ อบจ. ซึ่งมีฐานเสียงเดียวกับการเลือกตั้งในระดับ ชาติ และในระดับอบจ. เองก็มีการสนับสนุนคนของตนเองขึ้นเป็นผู้บริหารท้องถิ่นในระดับต่างเพื่อเป็นฐานเสียงการเลือกตั้งให้กับตนด้วย ดังนั้นนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองในระดับท้องถิ่นจึงมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการเมืองเชิงอุปถัมภ์ด้วยเหตุผลที่นักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันในด้านของการหาเสียงเลือกตั้งแล้วยังมีเหตุผลในเรื่องของการวิ่งเต้นงบประมาณที่จะได้รับและสนับสนุนผลักดันให้กับพื้นที่ของตน รวมทั้งการเข้ามามีผลประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกัน

3.4 การสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์กับบุคคลทั้งหน่วยงานในและภายนอกองค์กร

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลภายในองค์กรในที่นี้หมายถึง เจ้าหน้าที่และพนักงานและข้าราชการประจำในองค์กรโดยเฉพาะปลัด และหัวหน้าส่วนต่างๆ ที่มีหน้าที่ในการนำโครงการหรือนโยบายของฝ่ายบริหารไปปฏิบัติ รวมทั้งการให้ความเห็นชอบอนุมัติในการจัดทำโครงการต่างๆ และเนื่องจากการทำงานในระดับท้องถิ่นงบประมาณสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นอาจจะมีไม่เพียงพอตอบสนองต่อปัญหาความต้องการของคนในพื้นที่ ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องออกไปแสวงหาเครือข่ายภายนอกเพื่อเข้ามาสนับสนุนการทำงานไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้าน วัสดุอุปกรณ์ กำลังคนหรืองบประมาณ เพื่อนำมาทำกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนตามที่ได้หาเสียงหรือสัญญาไว้ รวมทั้งการได้โครงการใหญ่ๆ ลงมาในพื้นที่เพื่อสร้างผลงานให้กับตนเอง นอกจากนั้น การแสวงหางบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกยังเป็นการประหยังบประมาณของหน่วยงานซึ่งหน่วยงานสามารถนำเงินไปใช้ในกิจกรรมอื่นเป็นการสร้างผลงานให้แก่ผู้นำและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้มากขึ้น เช่นการประสานของงบประมาณจังหวัด หรือจากส่วนกลาง เช่น โครงการที่เกี่ยวกับสตรีและเด็กผู้นำสตรีมักจะขอของงบประมาณจากกระทรวง พัฒนาสังคม จาก สสส. จากกรมโยธา เช่น การทำถนนซ่อมบำรุง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นหากผู้นำท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้แล้วย่อมสามารถดึงบเข้ามาพัฒนาสร้างผลงานและกิจกรรมในท้องถิ่นได้มากขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

3.5 การตอบสนองความต้องการของประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ ผ่านนโยบาย/โครงการรวมทั้งการลงพื้นที่และการให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนต่าง ๆ

เมื่อผู้นำได้เข้ามาสู่อำนาจแล้ววิธีการที่สำคัญวิธีหนึ่งคือการใช้นโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของประชาชนและกลุ่มผู้สนับสนุนต่าง ๆ ตามนโยบายที่ได้ให้คำมั่นสัญญาไว้โดยพยายามกำหนดนโยบายผลักดันโครงการและงบประมาณที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน เมื่อประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ก็จะเกิดความพึงพอใจ รวมทั้งการสร้างผลงานและผลักดันโครงการของตนเองให้โดดเด่นเป็นเป็นจุดขายแบบอย่างของหน่วยงานอื่นๆ รวมทั้งการให้งบประมาณในการสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นฐานคะแนนเสียงเป็นของตนเป็นประจำ เช่น กลุ่มแม่บ้านสตรี อสม. กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กเยาวชน นอกจากนั้นยังพบว่าผู้นำสตรีที่ได้รับเลือกตั้งในหลาย ๆ สมัยนั้นส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่กับชุมชนและทุ่มเทการทำงานให้กับชุมชนเป็นหลัก โดยการให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมและงานสำคัญประเพณีต่างๆ ในชุมชนโดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับด้านสงเคราะห์ เช่น การแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ งานสงเคราะห์ผู้ป่วยเอดส์ ผู้พิการ ยากจน รวมทั้งการเข้าไปดูงานและแก้ปัญหาให้กับชุมชนด้วยตัวเอง เช่น กรณีน้ำท่วม ไฟไหม้ที่ผู้นำมักจะลงมาสั่งการและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

3.6 การสร้างภาพพจน์ที่ดี สุจริต โปร่งใส ปราศจากคอร์รัปชัน

รูปแบบที่ผู้นำสตรีมักใช้คือการสร้างภาพลักษณ์และความนิยมให้กับตนเองเช่นการแสดงตนว่าเป็นผู้บริหารงานที่มีความสุจริต โปร่งใส เปิดเผย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน โดยการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการต่างๆ การติดประกาศเผยแพร่ข่าวสาร การจัดซื้อ-จัดจ้างของหน่วยงาน การจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ผลงานและกิจกรรมขององค์กรอยู่เสมอๆ การหลีกเลี่ยงความผิดพลาดทางการเมืองเช่น ผู้นำสตรีมักจะไม่มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน การใช้สาย และระเบียบการทำงานต่าง ๆ การทำให้ตนเองไม่ให้อยู่ในเงื่อนในการถูกกล่าวหาว่าทุจริต คอร์รัปชัน เก็บรักษาข่าวสารในทางลบของหน่วยงานไม่ให้แพร่กระจายออกไป รวมทั้งการเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมตรวจสอบ รวมทั้งการผลักดันองค์กรในการเข้าร่วมประกวดกิจกรรมจนได้รับรางวัลต่างๆ การันตี เช่นรางวัลด้านความสุจริต โปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสตรีและเด็ก ผู้บริหารท้องถิ่นดีเด่น ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กรและสร้างชื่อเสียงให้กับผู้นำด้วย รวมทั้งผู้นำมักจะสร้างภาพพจน์ที่ดีด้วย เช่น การพูดจาดี การนำเสนอความคิดที่ดีมีเหตุผล พูดเก่งมีวาทศิลป์ รวมทั้งการแต่งกายที่ประณีตดูดี หรือสวมใส่เสื้อผ้าที่เป็นเอกลักษณ์

4. การเปรียบเทียบรูปแบบการเข้าสู่อำนาจการใช้อำนาจและการรักษาอำนาจ

จากผลการศึกษาพบว่าด้านภูมิหลังและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีมีภูมิหลังในการเข้ามาสู่การเมืองท้องถิ่นที่ต่างกัน แต่มีประเด็นการเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองสตรีทั้ง 3 คนที่มีลักษณะร่วมกัน คือการมีฐานที่เริ่มมาจากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมทำงานในกิจกรรมของชุมชน จนทำให้เป็นที่รู้จักและได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ จนสามารถผลักดันงบประมาณให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพต่างๆ จึงทำให้ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี อสม. ซึ่งเป็นฐานเสียงหลักในการสนับสนุนเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ส่วนด้านปัจจัยในการส่งเสริมให้สตรีเข้าสู่การเมืองในระดับท้องถิ่นของนักการเมืองสตรีทั้ง 3 คน พบว่ามีปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนที่เหมือนกันดังนี้ คือ 1) แรงจูงใจส่วนบุคคลของสตรีเองที่ต้องการเข้ามาพัฒนาท้องถิ่น 2) การเป็นบุคคลที่รู้จักและยอมรับของคนในชุมชน 3) อิทธิพลและบารมีของบิดา มารดาสามี ญาติพี่น้อง 4) อิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่น ส่วนด้านที่แตกต่างกันคือปัจจัยด้านบุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัวของนักการเมืองท้องถิ่น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

ด้านรูปแบบของการใช้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น สตรีพบว่า มีรูปแบบการใช้อำนาจที่คล้ายคลึงกัน คือด้านการใช้อำนาจทางการเมืองพบว่าผู้บริหารสตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นหลักทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกสภาส่วนใหญ่ทั้ง 3 แห่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับฝ่ายบริหารที่นายกให้การสนับสนุนขึ้นมา ส่วนการใช้อำนาจในการบริหารนั้นพบว่าผู้บริหารที่เป็นสตรีมีมักจะ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมใน การทำงานและพบว่านักการเมืองท้องถิ่นสตรีหรือผู้นำท้องถิ่นสตรีทั้ง 3 คนมักให้ความสนใจในการพัฒนาด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มากกว่าด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ด้านการรักษาอำนาจทางการเมืองพบว่าผู้นำสตรีมีรูปแบบในการรักษาอำนาจที่คล้ายคลึงกันคือซึ่งมีประเด็นหลักๆ ได้แก่การสร้างฐานอำนาจโดยการสนับสนุนผู้สมัครในกลุ่มของตนให้ได้รับการเลือกตั้งเพื่อเข้ามาสนับสนุนการทำงานโดยการส่งผู้สมัครลงในนามกลุ่มหรือทีมเดียวกันเช่นกรณีในระดับเทศบาลและในระดับอบจ. ส่วนในระดับ อบต. นั้นแม้ว่าจะไม่ได้มีการรวมกลุ่มลงสมัครในนามทีมเดียวกันอย่างเป็นทางการแต่ประชาชนก็มักจะรู้ว่าผู้สมัครสมาชิกคนไหนเป็นฝ่ายใคร สำหรับผู้นำบางคนที่ต้องการรักษาอำนาจของตนเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งกลับมาอีก ครั้งนั้นก็มักจะใช้วิธีจัดอิทธิพลของฝ่ายตรงข้ามโดยดึงเข้ามาเป็นพรรคพวกเช่น การใช้วิธีการต่อรองให้ตำแหน่งผู้สมัครในทีมที่คาดว่าจะลงรับสมัครเลือกตั้งแข่งกับตนให้มาอยู่ในตำแหน่งฝ่ายบริหารเพื่อไม่ให้มีคู่แข่งทางการเมือง จึงทำให้มีผู้สมัครเพียงคนเดียวเช่นกรณีของนายกเทศบาลหรือการดึงบุคคลที่มีอิทธิพลที่สนับสนุนผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามเข้ามาร่วมทีมบริหารกับตนโดยการใช้วิธีการเจรจาต่อรองให้ตำแหน่งเพื่อจะจัดฐานเสียงของฝ่ายตรงข้าม เช่นในการเลือกตั้งนายก อบจ. และเมื่อผู้สมัครได้รับเลือกตั้งเข้าไปแล้วผู้นำเหล่านี้มักจะใช้วิธีการสนับสนุนหรือการดึงพวกที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามเข้ามาเป็นพรรคพวกเดียวกับตนโดยการเสนอผลประโยชน์ในการจัดสรรงบประมาณ เสนอดำแหน่งที่สำคัญๆ หรือมอบหมายให้มาร่วมงานในโครงการของฝ่ายตน พร้อมทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งพบว่าในระดับอบจ. เทศบาล และอบต. นั้นมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองในระดับท้องถิ่นในลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และระบบอุปถัมภ์เช่นการได้รับสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง การช่วยเหลือโดยการดึงงบประมาณเข้ามาในพื้นที่หรือการช่วยเหลือด้านส่วนตัว ซึ่งผู้นำท้องถิ่นอาจจะการตอบแทนโดยการเป็นห้วคะแนนซึ่งค่อนข้างชัดเจนในระดับ นายกอบจ. ที่มีนักการเมืองระดับชาติให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน ส่วนความสัมพันธ์ของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีทั้ง 3 คนนั้นนั้นมีความสัมพันธ์ส่วนตัวค่อนข้างดีโดยเฉพาะกับนายก อบจ. เพราะเป็นกลุ่มที่ทำงานสตรีในระดับจังหวัดร่วมกันจึงมีส่วนที่ทำให้ได้รับและสนับสนุนผลักดันงบประมาณให้กับพื้นที่ของตน

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ทั้งภายในและนอกองค์กรพบว่านักการเมืองท้องถิ่นสตรีมีความสัมพันธ์ที่ดีกับข้าราชการประจำและพนักงานในองค์กรรวมทั้งหน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะในกรณีของนายกอบจ. ที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตค่ายทหาร ผู้นำจึงต้องมีการ สร้างความสัมพันธ์กับนายทหารทั้งนี้เพื่อ การสนับสนุนในด้านการคะแนนเสียงรวมทั้งการสนับสนุนในด้านการทำงานต่าง ๆ ด้วย นอกจากนั้นผู้นำสตรีมักจะแสวงหาเครือข่ายและงบประมาณภายนอกเพื่อเข้ามาสนับสนุนการทำงานของตนผ่านโครงการต่างๆ และการให้ความสนใจดูแลประชาชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิดถึงแม้ว่าการทำงานในระดับอบจ. จะมีพื้นที่กว้างในระดับจังหวัดแต่ผู้นำสตรีก็มักจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานนอกพื้นที่มากกว่า โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับมวลชน รวมทั้งการพยายามการสร้างภาพพจน์และความนิยมให้กับตนเองด้วยเช่น การผลักดันองค์กรเข้าสู่การประกวดและได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย นอกจากนั้นผู้นำบางคนยังใช้วิธีการสร้างเอกลักษณ์ให้กับตนเองให้เป็นที่จดจำ น่าประทับใจเช่นการนิยมนการแต่งกายด้วยชุดผ้าไหม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องนักการเมืองสตรีท้องถิ่นกรณีศึกษานักการเมืองท้องถิ่นสตรีในจังหวัดลำปางสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านภูมิหลังการสู่การเมืองท้องถิ่นของนักการเมืองสตรีทั้ง 3 คน พบว่านักการเมืองท้องถิ่นสตรีมีภูมิหลังและการฝ่าฟันอุปสรรคในการเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นที่ต่างกันเช่นผู้นำสตรีบางคนต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ในการผลักดันให้เข้าสู่การเมือง เนื่องจากปัจจัยด้านสถานะครอบครัว สถานะ การศึกษา อาชีพที่ไม่เอื้ออำนวย แต่ผู้นำบางคนมีความพร้อมและมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยในการสนับสนุนเข้าสู่การเมืองสนับสนุนในหลายๆ ด้าน จึงทำให้เข้าสู่การเมืองท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น และแม้ว่าด้านภูมิหลังในการเข้าสู่การเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีจะต่างกันแต่สิ่งที่ผู้นำสตรีทั้ง 3 คนมีเหมือนกันแรงจูงใจในความต้องการเข้ามาพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่มจากการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนบ่อยๆ จนกลายเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและผลักดันตนเองให้ขึ้นเป็นผู้นำในชุมชนหรือผู้นำกลุ่มต่างๆ จนกลายเป็นบุคคลที่รู้จัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฉัตรมา จุลเพชร (2541) ที่พบว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้ผู้นำสตรีสามารถเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นได้สำเร็จคือสมาชิกในครอบครัวของผู้นำสตรีส่วนใหญ่เป็นผู้นำของชุมชนมาก่อนแล้วรวมทั้งมีอำนาจทางการเมืองอยู่ในชุมชน ซึ่งภูมิหลังและพื้นฐานครอบครัวและอำนาจการครอบครองปัจจัยการผลิตฐานะทางเศรษฐกิจสังคมมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมให้ผู้นำสตรีกล้าก้าวขึ้นสู่การเมืองระดับท้องถิ่น นอกจากนั้นยังประกอบด้วยปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญอีก เช่นพลังกลุ่มเครือข่ายสตรีที่ผู้นำสตรีเป็นสมาชิกและเครือข่าย ความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มนักการเมือง ค่านิยมในฐานะความเป็นผู้นำสตรี ซึ่งปัจจัยต่างๆ ทั้งหมดนี้ต่างมีความสำคัญและสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องหรือการศึกษาของชัยณรงค์ วงศ์ใหญ่ (2539) ที่พบว่ากระบวนการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีนั้นมีปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการได้รับชัยชนะตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ คุณสมบัติส่วนตัว การให้การช่วยเหลือแก่ท้องถิ่นและประชาชนในเขตเลือกตั้ง ได้แก่ เงิน วัสดุ อุปกรณ์ อิทธิพลและบารมีของบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง แต่ที่แตกต่างคือปัจจัยด้านนโยบายและชื่อเสียงของพรรคการเมืองและอิทธิพลบารมีของหัวหน้าพรรคหรือแกนนำพรรค เนื่องจากการเมืองในระดับระดับการเมืองท้องถิ่นนโยบายหรือชื่อเสียงของพรรคอาจจะไม่มีความสำคัญมากนักเพราะประชาชนจะให้ความสำคัญกับตัวผู้สมัครมากกว่าโดยเฉพาะในระดับ อบต. เทศบาล ที่ผู้สมัครเป็นคนประชาชนรู้จักมักคุ้นเป็นอย่างดีและรู้เห็นการทำงาน แต่จะมีอิทธิพลบ้างในระดับ อบจ. ที่ใช้ชื่อเสียงของและบุคคลสำคัญในพรรคมาสนับสนุน

2. รูปแบบของการใช้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีด้านการใช้อำนาจทางการเมือง พบเช่นเดียวกันว่าผู้ที่มิบทบาทอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุดก็คือหัวหน้ากลุ่มทั้งนี้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มอาจจะเป็นไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง การใช้ความช่วยเหลือในด้านส่วนตัว หรือการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการหาเสียงให้กับผู้สมัครในทีม ดังนั้นผู้สมัครในทีมเมื่อเข้าไปทำงานแล้วจึงไม่มีบทบาทมากนัก โดยเฉพาะในกรณีที่หัวหน้ากลุ่มมีอำนาจเด็ดขาด ดังนั้นหัวหน้ากลุ่มจึงกลายเป็นผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดจึงบทบาทอำนาจในการตัดสินใจและมีบทบาทในการเจรจาต่อรองกับสมาชิกโดยเฉพาะบทบาทในการพิจารณาข้อบัญญัติงบประมาณ ส่วนการใช้อำนาจในการบริหารนั้นพบว่าผู้บริหารที่เป็นสตรีมีลักษณะจะเน้นการมีส่วนร่วมและมักจะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานทั้งนี้เนื่องจากมีลักษณะของผู้นำที่เป็นสตรีจะมีรูปแบบการทำงานที่รับฟังปัญหา มีเหตุผลและไม่มีพิธีรีตองมาก จึงสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ดี และนักการเมืองท้องถิ่นสตรีมักให้ความสนใจในการทำงานด้านการพัฒนาด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป็นหลัก เพราะเป็นงานที่สตรีมีความถนัดมีความเข้าใจปัญหาและสามารถทำได้ดีกว่าผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับฉัตรมา จุลเพชร (2541) ที่ศึกษารูปแบบการใช้อำนาจของผู้นำสตรีแต่นั้น

ไปในด้าน การใช้อำนาจในทางบริหาร ตามอำนาจหน้าที่ของ อบต. ในด้านด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พบว่าหลักในการบริหารงานของผู้มีส่วนสำคัญคือการให้เกียรติทุกคนในสำนักงาน ไม่แบ่งพรรคพวกในการพัฒนาท้องถิ่น เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมและตามความต้องการของประชาชนเป็น การทำงานไม่คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัวหลัก ส่วนด้านการบริหารงานตามนโยบาย พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นสตรีหรือผู้นำท้องถิ่นสตรีมักให้ความสนใจในการพัฒนาด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมากกว่าด้านอื่นๆ

3. การรักษาอำนาจทางการเมืองพบว่าผู้นำสตรีมีรูปแบบในการรักษาอำนาจที่คล้ายคลึงกันคือซึ่ง สามารถอภิปรายผลประโยชน์ที่สำคัญได้ ดังนี้

3.1 การสร้างฐานอำนาจโดยการสนับสนุนผู้สมัครในกลุ่มของตนให้ได้รับการเลือกตั้งเพื่อเข้ามาสนับสนุนการทำงาน จะเห็นได้ว่ากรณีของผู้บริหารท้องถิ่นที่สามารถดำรงอยู่ในตำแหน่งได้หลายสมัยนั้นสมาชิกในสภาส่วนใหญ่นั้นจะเป็นกลุ่มเดียวกับฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะเมื่อผู้สมัครได้รับเลือกตั้งแบบขั้วทีม และเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วผู้นำเหล่านี้ก็มักจะสนับสนุนคนของกลุ่มตนให้อยู่ในตำแหน่งที่สำคัญๆ ที่มีบทบาทหลักใน การควบคุมอำนาจและตัดสินใจ รวมทั้งผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่มยังเป็นผู้คอยประสาน เจริญต่อรองและจัดสรรงบประมาณให้กับสมาชิก เมื่อการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปด้วยความพึงพอใจก็มักจะไม่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการทำงานหรือสร้างความไม่พอใจให้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกจากวิธีการรักษาฐานอำนาจของกลุ่มตนไว้แล้วเพื่อไม่ให้มีคู่แข่งทางการเมืองผู้นำอาจจะใช้วิธีการการขจัดอิทธิพลของฝ่ายตรงข้ามหรือคู่แข่งโดยดึงเข้ามาเป็นพรรคพวกเช่น โดยการเสนอผลประโยชน์ในการจัดสรรงบประมาณ เสนอตำแหน่งที่สำคัญๆ หรือการเสนอให้เข้าร่วมทีมหรือมอบหมายให้มาร่วมงานในโครงการของฝ่ายตน สอดคล้องกับการศึกษาของ เดชะ สิทธิสุทธิ (2541) ที่ศึกษาเรื่องการสร้างฐานอำนาจของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น พบว่า ผู้ที่มีบทบาทในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองมากที่สุดคือหัวหน้ากลุ่ม โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับสมาชิกในกลุ่มและกลุ่มผู้สนับสนุนภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้ตนสามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามาบริหารงานท้องถิ่น หลังจากนั้นการบริหารงานจะมีลักษณะที่เอื้อต่อกลุ่มผู้สนับสนุนและพวกพ้องของตน

3.2 การสร้างความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ในการอาศัยฐานคะแนนเสียงและการสนับสนุนลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะการเลือกตั้งท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่เช่นในระดับ อบจ. เช่นการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายในการหาเสียง หัวหน้าคณะหรืออิทธิพลบริวารมีในการช่วยหาเสียง โดยเฉพาะการเลือกตั้งท้องถิ่น ในระดับใหญ่ๆ ที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับผลสรุปจาก การสัมภาษณ์เรื่อง “สตรีกับการเมืองความจริงเรื่องพื้นที่ทางการเมืองและการขับเคลื่อน” ของสถาบันพระปกเกล้า (2551) พบว่า แนวทางการรักษาและพัฒนาสถานะภาพทางการเมืองของนักการเมืองสตรีจะต้องมีผู้สนับสนุนทางการเมืองซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่วนหนึ่งนั้นคือการสนับสนุนจากผู้สนับสนุนทางการเมืองระดับสูง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ การสนับสนุนจากเพื่อนนักการเมืองเนื่องจากการทำงานการเมือง การสนับสนุนจากผู้สนับสนุนทางการเงินหรือผู้อุปถัมภ์ เนื่องจากการทำงานการเมืองบางครั้งต้องใช้เงิน ดังนั้นจำเป็นอย่างไรที่นักการเมืองสตรีจะต้องรับการสนับสนุนทางการเงิน แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาความเหมาะสมของผู้ให้การสนับสนุนด้านการเงินด้วยเป็นสำคัญ

3.3 การพัฒนาการติดต่อเพื่อสร้างความร่วมมือกับบุคคลอื่นๆ ทั้งและภายในและนอกการเพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงานที่ดีกับเจ้าหน้าที่และพนักงานและข้าราชการประจำในองค์กรรวมทั้งการแสวงหาเครือข่ายงบประมาณ จากภายนอกเข้ามาสนับสนุนซึ่งการจะได้รับงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ นั้นผู้นำจะต้องแสดงวิสัยทัศน์การนำเสนอผลงานและแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรและ

หน่วยงานต่างๆ เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยงบประมาณที่ได้รับนั้นก็จะนำไปใช้ในการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและกลุ่มผู้สนับสนุนต่างๆ ตามนโยบายหรือโครงการที่ได้หาเสียงไว้หรือสัญญาไว้ โดยพยายามกำหนดนโยบายผลักดันโครงการและงบประมาณที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน เมื่อประชาชนได้รับการตอบสนองการดังกล่าว ก็จะเกิดความพึงพอใจ รวมทั้งการให้งบประมาณในการสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ Palmer และ Thompson (1978) กล่าวว่า ความสำเร็จของผู้นำในการครอบครองตำแหน่งความเป็นผู้นำของตนไว้ได้หรือไม่จะเกี่ยวพันกับการดำรงความสัมพันธ์กับประชาชนอยู่อย่างมากในการที่จะทำให้ประชาชนยอมรับและเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวของผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ 1) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งจะยาวนานเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการรักษาสัญญา และความสามารถในการรักษาความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างผู้นำกับมวลชน 2) ความสามารถในการระดมมวลชน คือ การแสวงหาความสนับสนุนจากมวลชน

3.4 การใช้นโยบาย โครงการตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนต่างๆ โดยหุ่มเทการทำงานให้กับชุมชนเป็นหลัก พร้อมทั้งเข้าไปดูงานและแก้ปัญหาให้กับชุมชนด้วยตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Linda Lowen (2005) ที่ได้เปรียบเทียบคุณลักษณะแตกต่างระหว่างผู้นำที่เป็นหญิงและชาย ซึ่งพบว่าผู้นำสตรีนั้นมักจะมีความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นในการตั้งใจทำงานเพื่อให้สำเร็จและบรรลุตามเป้าหมาย และผู้นำสตรียังมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นซึ่งทำให้สามารถอ่านสถานการณ์ วิเคราะห์เหตุการณ์ได้อย่างแม่นยำ ทำให้เข้าใจและเห็นมุมมองในการแก้ปัญหาที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้งและแก้ปัญหาได้ตรงจุด รวมทั้งในขณะที่ผู้นำดำรงอยู่ในตำแหน่งเพื่อสร้างความนิยมให้กับตนเองผู้นำมักจะใช้วิธีการสร้างภาพพจน์ที่ดีของผู้นำเช่น การสร้างภาพการทำงานที่สุจริตโปร่งใส ปราศจากคอร์รัปชันและรวมทั้งการเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมตรวจสอบรวมและการผลักดันองค์กรในการเข้าร่วมประกวดกิจกรรมจนได้รับรางวัลต่างๆ ก็เป็นการสร้างภาพลักษณ์และผลงานของผู้นำได้อีกวิธีหนึ่ง

4. การเปรียบเทียบรูปแบบการเข้าสู่อำนาจการใช้อำนาจและการรักษาอำนาจ ด้านภูมิหลังและปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้าสู่อำนาจของสตรีนั้นมีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับภูมิหลังกับปัจจัยสนับสนุนของแต่ละคนที่แต่รูปแบบการใช้อำนาจและรักษาอำนาจในด้านกลยุทธ์ทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นที่ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายรวมทั้งในองค์กรอื่นๆ ก็มักจะมีรูปแบบเดียวกันแต่ในกรณีของผู้นำสตรีในด้านการงานและการรักษาอำนาจก็มักจะมีมุมมองหรือใช้ความเป็นผู้หญิงในการเข้าการทำงานจึงทำให้มีลักษณะการบริหารงานที่แตกต่างจากผู้นำที่เป็นชาย

ข้อเสนอแนะ

1. การสนับสนุนสตรีให้เข้าสู่การเมืองท้องถิ่นควรจะเริ่มจากสนับสนุนสตรีที่เป็นผู้นำชุมชน หัวหน้ากลุ่มสตรีอยู่ก่อนแล้วเพื่อเป็นฐานในการเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น
2. จากการศึกษาพบว่าผู้นำสตรีที่ประสบความสำเร็จมักจะใช้เวลาหุ่มเทเวลาให้กับการทำงานเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการเข้าใจและการสนับสนุนการทำงานที่ดีจากคนในครอบครัวด้วย
3. ด้านการรักษาอำนาจนั้นพบว่าผู้นำที่เป็นสตรีจะมีทักษะในการโน้มน้าวใจและสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายรวมทั้งการเข้าถึงกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ เช่น ผู้สูงอายุ เยาวชนและกลุ่มแม่บ้านสตรี อาชีพ ดังนั้นผู้นำสตรีที่ต้องการรักษาอำนาจของตนควรให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ เหล่านี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

เดชะ สิทธิสุทธิ (2541) “เรื่องการสร้างฐานอำนาจของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ศึกษากรณีเฉพาะกลุ่ม สันติธรรม ในเทศบาลนครปฐม” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดาลัสมา จุลเพชร (2541) “บทบาทผู้นำสตรีในการปกครองท้องถิ่น กรณีศึกษานายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล,” วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น, สถาบันพระปกเกล้า (2551) *สตรีกับการเมือง: ความจริงเรื่องพื้นที่ทางการเมืองและการขับเคลื่อน* กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า

สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2550) *รายงานสถานการณ์สตรีไทย* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

Monte Palmer and William Thompson, *The Comparative Analysis of Politics* (Ithaca, Illinois : F.E. Peacocks Publishing, 1978), p. 192

Linda Lowen, *Qualities of Women Leaders The Unique Leadership Characteristics of Women* (Princeton, 2005), p. 2